

פרשת בהעלותך

(ע"פ הרב א. הופמן)

בפתיחת פרשת השבוע, מסביר רש"י מדוע מתחילה פרשת בהעלותך בהוראת ה' לאהרון את מצוות הדלקת המנורה. כשאהרון הבין שלא הוא ולא שבטו נכללו בטקסי חנוכת המשכן, חלשה דעתו על שלא הייתה להם חלק בהם. אמר לו הקב"ה, חייך, שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומיטיב את הנרות ערב ובוקר.

חלקה האחרון של פרשת נשא מכיל תיאור מפורט מנדבתם של שנים עשר נשיאי ישראל, ובאופן בולט, אין שבט לוי, שבטו של אהרון, נמנע ביניהם. זהו מקור הדאגה של אהרון. הקב"ה מוצא לנכון לנחמו בכך שהטיפול היומיומי במנורה גדול וחשוב יותר. עלינו למצוא ביאור, מה נחמה זו עושה לחלישות דעתו של אהרון על חנוכת הנשיאים שלא היה בכלל, הלא אין מעשה המנורה מקביל לחנוכה. ועוד, במשכן, ואחר כך בבית המקדש, היו הרבה עבודות שבוצעו על תקן יומי, ורק על ידי הכוהנים – קורבן התמיד של שני הכבשים, מלאכת הקטורת, הקרבת מנחות, קורבנות, ואפילו הקרבת קורבנות הנשיאים עצמם וכו', ומדוע לא ניחם ה' את אהרון בהזכירו את העבודות האלה?

נראה שמקור מצוקת אהרון היה ששבטו לא נכלל בטקס החנוכה, ואם כן מדוע יתנחם באזכור המנורה שאינה שייכת לחנוכת המשכן יותר מכל אחת מהעבודות האחרות?

כדי להשיב לשאלה הזאת, אומר בעל "אור החיים" הקדוש, נשים לב למעשים הכלולים במצוות הטבת הנרות והדלקת המנורה. הגמרא מביאה את דעת רב ששת, שאמנם המנורה נבנתה ממקשה אחת זהב טהור, אבל הנרות עצמן שבהן השמן (הספלים) היו נפרדות מהמנורה וניתן היה לנתקן. בכל יום "כיצד עושה? מסלקן (מוציא את הנרות מהמנורה) ומניחן באוהל ומקנחן בספוג ונותן בהן שמן (מחזירן במנורה) ומדליקן" (גמרא מנחות, דף פח:). לפי רבי אליעזר, הנרות היו חלק בלתי נפרד מהמנורה עצמה. על מנת לנקות את הנרות, על אהרון היה לכופף את קני המנורה כלפי מטה (הזהב היה חקוק דק מאוד, כדי להקל על אותה מלאכה). ואחר כך, הוא היה מעצב את המנורה מחדש, כשהיה מזקפם אותם חזרה כלפי מעלה.

בעל אור החיים אומר דבר מדהים: "ואני אומר, אילו הייתי שם הייתי מוכיח ודן לפניהם

מהכתובים" ... שרב ששת צֶדֶק. איך? כשהתורה מתארת את כל פרטי מעשה המנורה, אין אזכור ש"אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות" (שכל הנרות חייבות לפנות כלפי הקנה האמצעי). פרט הזה מוזכר רק עכשיו, אחרי שהמנורה נבנתה. אילו הנרות היו חלק מהמנורה עצמה, האם ההוראה לכופף את הנרות החיצוניות כלפי הקנה המרכזי לא הייתה צריכה להיות כלולה בהוראות בנית המנורה, ולא כאן אחרי מעשה? ניתן להבין את זה רק אם אנחנו מניחים שהנרות היו נפרדים.

כמו כן, כשהתורה מתארת את הדרך בה עטפו את הכלים השונים בעת נסיעתם במדבר, כתוב, "וְלָקְחוּ בָּגֶד תְּכֵלֶת, וְכִסּוּ אֶת מִנְרַת הַמָּאֹר וְאֶת נִרְתִּיהָ וְאֶת מִחְתִּתֶּיהָ וְאֶת כָּל כְּלֵי שְׁמֶנָה אֲשֶׁר יִשְׁרְתוּ לָהּ בָּקָם". אלו היו הנרות חלק אינטגרלי מהמנורה, לא היה שום צורך למנות אותן בנפרד ממנה!

וזה מסביר את תשובת ה': לנשיאים הייתה רק הזדמנות אחת לחנוך את המשכן, אבל אתה, אהרון, תעשה את זה כל ימי חיידך! כי מצוות הטבת הנרות מכילה פירוק המנורה והרכבתה מחדש בכל יום ויום. כשאהרון היה מדליק את הנרות, הוא בפועל היה מבצע טקס החנוכה הפרטית שלו.

אפילו לפי רבי אליעזר, היות והמנורה הייתה מעוותת לחלוטין כשקנייה היו מוטים למטה, בהחזרת המנורה לצורתה התקינה היה אהרון בפועל בונה אותה מחדש. גם לפי דעה הזאת, אנחנו מבינים שבפועל, הדלקת הנרות היוותה חנוכה היומית הפרטית של אהרון.

אולי יכולות המילים האלה להאיר על פירוש תמוה של רש"י. אחרי התיאור של מצוות אהרון להדליק את הנרות, התורה מוסיפה, "וַיַּעַשׂ כֵּן אֶהְרֹן אֶל מוֹל פְּנֵי הַמִּנְוָה הָעֵלָה נִרְתִּיהָ " ורש"י מוסיף " להגיד שבחו של אהרן שלא שָׁנָה". האם זהו השבח הטוב ביותר שהתורה יכולה לקשור לאהרון, שמעולם לא שינה? – שהוא עשה את הדברים בדיוק כפי שה' צווה אותו. אמנם, אין אנו משתווים לאהרון, אבל אנו מקווים, שהיינו מסוגלים לבצע הוראה פשוטה למדי בצורה שה' הורה לנו.

כשה' דרש לבנות את המנורה, כך שבכל יום היו צריכים לבנותה מחדש, ה' עשה יותר מאשר לנחם את אהרון. הוא גם לימד אותו מהי התלהבות אמיתית למצווה. כמו שהמנורה של היום מעולם אינה את המנורה שהייתה אתמול – במובן מסוים היא תמיד הייתה חדשה לגמרי – כך עלינו לגשת לכל מצווה כאילו זו הפעם הראשונה שניתן לנו לבצעה; כאילו אך עכשיו קבלנו את המצווה מאת ה'.

פירושו של "וַיַּעַשׂ כֵּן אֶהְרֹן" הוא שאהרון הפנים את בנית המנורה. הוא ניגש למצווה הזאת

ברעננות ובכוח של משהו שנעשה לפעם הראשונה. וזהו שבחו של אהרון, אומר רש"י, שלא שינה. למילה "שינה" משמעות נוספת: לחזור על אותו דבר (קרא ושינה). עבודתו של אהרון מעולם לא הייתה הישנות של עבודתו של אתמול. מעולם הוא לא אמר, בא, נדליק שוב את המנורה... כמו שהמנורה דרשה חנוכה יומית, כך התלהבותו של אהרון כלפי עבודתו, מעולם לא דעכה.

למרות שהמושג הזה די פשוט, לדאבוננו קשה מאוד לשמור על יחס רענן ונמרץ כלפי המצוות, ובמיוחד לאותם שאנו מבצעים יום יום. הבה נשווה את הרגשותינו כשמזדמנות לנו מצוות לא שגרתיות כגון סוכה או סדר פסח, לדרך שאנחנו עושים את המצוות ה"מונוטוניות" של כל יום כמו ברכת המזון, הנחת תפילין, תפילה וכו'. קל מדי לתת למצוותינו לִיקָפֶךְ לעניין של שגרה והישנות. הדרך היחידה לשמור על התפעמות ילדותית הוא על ידי לימוד תורה תמידי, שפותח לפנינו המון רעיונות ונקודות מבט חדשים ביופי המצוות שאנחנו מבצעים.

היות וישנם חברים המשתמשים בדבר התורה הזה על שולחן שבת, והרעיון שרק עכשיו הבאנו איננו קל כל כך, ברצוני להוסיף דבר תורה של הרב מ. קמינצקי.

בני ישראל שוב מתלוננים. הפעם הם מבקשים בשר במדבר. הם מזכירים מה שהם מחשיבים עכשיו כזמנים טובים יותר במקום טוב יותר. כמו הרבה מתוכנו שאינם מרוצים בעולם שבו הם חיים, הם דברו על הימים הטובים שהיו – ואיפה? במצרים!

"וְהָאֶסְפָּסָף אֲשֶׁר בָּקְרָבוֹ הִתְאַוּ תְּאֵנָה, וַיָּשְׁבוּ וַיִּכְכּוּ גַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ מִי יֵאָכְלֵנוּ בָּשָׂר: זָכְרָנוּ אֶת הַדָּגָה אֲשֶׁר נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חָנָם, אֶת הַקִּשְׁאִים וְאֶת הָאֶבְטָחִים וְאֶת הַחֲצִיר וְאֶת הַבָּצְלִים וְאֶת הַשּׁוּמִיִּם: וְעַתָּה נִפְשָׁנוּ יִבְשָׁה אֵין כָּל בְּלִתִּי אֶל הַמָּן עֵינֵינוּ (במדבר יא, ד-ו). שתי שאלות פשוטות מובאות על ידי המפרשים, הראשונה לשונית והשנייה היסטורית.

המילים שבהן השתמשו המתלוננים הם: "זָכְרָנוּ אֶת הַדָּגָה אֲשֶׁר נֹאכַל" הם לא השתמשו בזמן עבר – אכלנו - . מדוע התלוננו על הדג שבזיכרון שִׁאָכַל בעתיד, במקום הדג שאכלו בעבר?

כמו כן, הגמרא ומפרשים מאוחרים יותר שואלים, "קש ללבינים לא ניתן להם, ואיך יתכן שהיו להם דגים בחינם? הגמרא בהחלט מרמזת שלא היו להם שום דג והחופש המרומז – חינם – מתייחס ל"חופשי מעול המצוות". אם ככה הדברים, על מה באמת היו מתלוננים? מדוע להזכיר דגים שאינם קיימים?

יענקל היה במבזבז כל שבוע כמה מפרוטותיו היקרות לקנות כרטיס פיס. וכל שבוע, הוא היה חוזר הביתה, עני יותר מהמעות האלה. כשנודע הרגלו לאשתו, היא התחננה שוב ושוב שיפסיק. היא אמרה לו שמאמציו חסרי תועלת, ושבחיים הוא לא יזכה. שום דבר לע עזר. יענקל המשיך להתערב על סיכוייו הכמעט בלתי אפשריים, שיום אחד הוא יזכה. יום אחד, פקעה סבלנותה, והיא משכה אותו לרב, שיוציא ממנו הבטחה ששוב הוא לא יבזבז את כספו בפיס. כשסוף סוף הוא הסכים, שמה אשתו את ידיה על מותניה והזכירה לו את תחזיותיה. "במשך חמש שנים, לא עשית דבר אלא להפסיד בפיס. איזה בזבז!"

יענקל המסכן משך בכתפיו. "אשתי היקרה," הוא נאנח, "אינך מבינה. בכל לילה, לפני הגרלת הפיס, הלכתי לישון כזוכה בפיס! וזה, יקירתי, בהחלט לא היה בזבז!"

בספר "שלל רב" מצוטט ההסבר הבא: לעיתים נראה שאנשים חושבים שעדיף לחשוב על עולם שיכול להיות במקום על העולם הקיים. הם מסרבים לשמוח בממשיות הטובות של החיים, ובמקומם, הם מעדיפים לדמיין על עולם טוב יותר שלא יהיה. בני ישראל דיברו במדבר על הדגים שעליהם הם חלמו במצרים. להם, כמו להרבה מבינינו, הדג המדומיין היה מושך יותר מאשר המן האמיתי. בעולם של מחשבה נכספת, נראה שהעיסוק בחלומות דמיוניים מושך יותר מאשר להתעסק בטוב האמיתי שהקב"ה העניק לנו והמצוות שאנו מסוגלים להתענג עליהן. וזה מפחיד!!